

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Ystajille

Ystajille förkom ganska sent. Och kungjordes
från pietiststolen när sådant skulle ske.
Det var bl. a. barnmorskans som fick mjölk till
Ystajille.

S Maria
Kd. Östra Gånge
S. Örebro
Mjst. 1930

3502

Lund. H. K. Knefält

Per
Börje Sigrid Sörenson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Påsk och pingst

Vid påsk förekom det ånyo stormregning
utan om innan. Några särskilda seder och
bruk kan ju inte komma ihåg. Sjög förekom
givetvis.

Pingsten gick mera spårlost förbi.

3
Midsommar.

Före midsommar hade vi "stovengärning" bitare
dröps det hem stora fång med boklöv och
grenar som sattes upp över dörrarna och
hängdes på ytterväggarna.

Midsommarkvasten skulle bestå av
klöverblad, prästkrager, förgätmigej och
så-midsommarörten "mesommarurten"
(det är hästfibelan)

På "Kalkklubben" här i socknen hade man

3502

för i tiden majstämning och dans men det
har inte förekommit något sådant den
senare tiden.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sten
Boris Gänge
Elsner
1930

3502
Prof. Mikael Engeström
Ber. Sigmundsson
Folk av (1900) i
Årskild

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Potatisplöskning

Potatisplöskningen var det verkliga folkfestet
Då samlades folk från hela socknen och det
kunde vara upp till sextio personer med
stort och smått som hjälpte till i min
marbrun gård. Alla skulle ha mat och
dryck. Men det var nu inte så många
mål som under hösten. Man började
arbetet klorkan sju på morgnen och

3502

det vankeades då frukost, sedan middag, kaffe
på eftermiddagen och slutligen kvällsmat.

Matredeln upptog då bl. a. och vanligast:

köttspat med grönsaker

bruna bönor

stuvad risrätter

färskött

färsk sill (ibland), och någon gång

annan fisk.

Ibland avslutades potatisplackningen som

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

3502

försigtig så att man "ärjde" upp potatisen
med åker, med det s.k. "pärqillet", men detta
var inte på långt när så vanligt som
höstqillet, än mindre obligatoriskt som detta
före var.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

Vid höstsläkten började arbetet redan kl.
3 eller 4 på morgonen. Den pågick vanligt-
vis hos oss i tre veckor, ibland en hel
månad. Man började så tidigt på dagen
för att sedan kunna ta sig ett rundligt
"middagsbete" under den varmaste tiden
på dagen då man så tog sig en lur i
gräset ute på ången. Detta skedde i sam-
band med det att höstafolket fick ^{midtagning} mat.

Höst och hösta-
gille.

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Första måltiden var redan kl. 4 på morgonen.
Så kom frukosten "dagvarden" vid 7-8-tiden
middagen äts vid 11-12-tiden, merafton ["me-
aftan"] vid 4-5-tiden och vid 8-tiden på
kvällen drag man hemåt, ty då var arbetets
slut för dagen. Meraftonsmålet bars ut
på ången. Matsedelns upptag bl. a. smör, bröd
sluvate äter och stor sill.

Hösttiden försiggick på de sk. ånga-
vägnarna. De som höstade uppgjorde van-

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1901

liqen till 18-20. Karlarna höjps av gräset med lian
och fruntimnen rävsade samman höet. Detta
höet sedan in i ångaladerna som funnos ute
på ången. På vintern forslade man det sedan
hem till gården.

Den dag som "hösten" var slut var den
poligaste. Då samlades alla som deltagit i
hösten jämte en del inbjudna till det s.k.
höstgillet.

Vid detta höstgille vankades det

3502

mycket mat. Jag minns att man brukade baka
stora äggkakor av flera tjog ägg. Tju mer-
afton den dagen ^{liksom varje dag under hösten} fick man 1/4 av en fin
sittekaka + ett stort stycke hemlagad ost
och så kaffe och brännvin men på kvällen
~~blev~~ den dag hösten var slut blev det
extra gillesmat och mycket brännvin. Då
vankades det också toddy
För höstgillet fanns det en särskild

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stående matsedel:

Smörgåsarbord

bruna bönor och stekt fläsk

lammfrikasé med potatis

risgrynsgröt (som kokats på oskummad
mjölk i fyra timmar)

Efter maten vidtog så dansen på
logen. Man dansade kadrilj och polska
och alla gubbar och gummor, pojkar

3502

och flickor togo sig en svängom. Dansen
fortsatte även dagen efter det egentliga
höstgillet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

3502

Resten i slutet av november månad på-
gode julestökken taga sin början. Det man då
började med var bryggens av juleölet. Detta stod
husbonden och de äldsta av drängarna för.
Jag minns ännu vilken utomordentligt kär-
lig smak detta öl hade. Det var annat
med detta hemmabrygga öl än det som
vi får i våra dagar. Då vittas stadsvättet
och bryggens var såna. Detta var de sis-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Juleölet
firades och
förberedes

3502

ta dagarna i november eller också de första
dagarna i december. Påte denna vår
bryggen var mycket arbetsam.

Storbaket höjade tre veckor före jul.
Jag minns att vi bakade ett särskilt
bröd av kornmjöl, s.k. Kornkarrningar.
Särskilt vid julen var det många
mindre bemedlade i sockruans som kom
till gästarna för att tjäna mat. Dessa
brödkakor av kornmjöl varo jüst av.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Upprensning av brygglådan
Var av The Good House
40 år f. i. Åland

Såld
O'Connell
Bryggen
1930

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

sette för dem. Det var en mängd olika bröd-
kaka som skulle bakas. Ty inte bara vi
i gården utan också släkten skulle ha sin
del av baket. För barnen (och ungdomarna)
lekades särskilda små kakor. Det var kring-
lor, quabbar och gummor, quisar o.s.v.
Släkten skulle själv komma på besök
och hämta dessa brödkakor.

Till julen pyntades på gården utan
och innan. De färgprydda julbrevan

Skåne

Östra Göringe
Örkeneå

3502

tofs fram och sattes på väggarna. Lä och gamla vackra vävnader. Även i stallarna pyntades det och djuren fick extraö-plånad. I ladugårdarna gjordes det särskilt fint minus jip. Köket sirades med kruvat pappa. Hyllor och den öppna spissten de-koerades. Spisen kalkades. Kappor och silver blänkta, vaxade som det var. och silverhögarna tofs fram för att fyllas med öl.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

julafton ärgick. Middagen gick man spårlöst
förbi. Det var först på kvällen som det
riktiga julstämningen började, men då blev
det också så mycket mer. Ett välprisett
julbord med julskinka och all annan
slaktmat. (Jag glände in några slakten.
Det var ett viktigt moment i julförbered-
elserna och den ägde rum under särskilda
former, där det inte saknades "stickryp"
o. dyg.) På julbordet förtän det nu som

3502

sågt en hel del goda saker i form av korv, fläck-
nylta och nötkött o.s.v. Silverpokalen med ölet
gick från man till man.

Juldagen fick man inte utbräcka något.
Utom det allra viktigaste och nödvändigaste:
kreaturens skötsel o.s.v. Då gick man till
julkannen och sedan var man i stillhet
resten av den dagen.

Men arrandagen började julkalasen
Beträffande dessa var det sed att man

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

hade dessa julegillen på bestämda dagar. Hos
oss hade vi t. ex. julegille alltid på nyårs-
dagen i en annan gård var det trekonvedagen
o.s.v.

De första dagarna under julen skulle
det ständigt stå mat och dryckjan på det
stora bordet i storstugan. Bar och en toni
då kom till oss i något ärende skulle taga
från sig av bordets läckerheter. Fuzen
fick gå från gården utan att föise sig

vid bordet, ty då körde han ut julen och det
fick inte förkomma.

Julen varade sedan till klint den 13.
januari, då den kördes ut. "Klint kör julen ut"
julebrevet satt uppe till dess men togs sedan
ner och förvarades väl till nästa jul.

Ja, detta är vad jag minns om hur julen
firades hos min morbers här i den gamla
gården store vid kyrkan.

3502

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Hur bynamn
uppstod

En person hade varit i en by och stulit
en katt (Denne byn fick namnet Kåttaboda)
När han kom till nästa by stack katten
ut svansen och förrådde tjuren (Denne
byn fick så namnet Rompeboda, som dess
invånare sedan förgäves sökt få ändrat till
Furuboda) Båda byarna äro belägna i nord-
östra delen av Åkerens socken. Kåttaboda är
egentl. endast ett par gårdar.

Skåne
Osten Gänge

Uppd. a. Mikael Ennfält
Vara's

3502

1800. 10. Feb. Sigrid Svensson
född 18. Jan. Lönveden

1/ Bekänd
1770 1730

En pigas lön i Örkeneds socken. Skän kallades

denna sköjl:

30-35 kronor i lön per år

- 1 skålpund ull
- 1 par kängor
- 1 linbygg
- 1 nåsok
- 1 förkläde
- 1 torkat fårelår
- 1 stor brödkaka
- 1 bit ost
- 14 dagars frivecka

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sköjl 23